

ספר

קדושת ציון

חלק שני

על המועדים

ועל נ"ך ואגרות הש"ס וליקוטים

דברים יקרים אמרים נעימים תוכם רצוף אהבה ויראת ד',
שיצאו מפי קודש הקדשים ארוני אבי מאורן ורבן של ישראל
הרב הגאון הקדוש

מרן בן ציון הלבשרטאם זצ"ל הי"ד
האבד"ק באכוב והגליל יע"א

יוצא לאור על ידי בנו
הק' שלמה הלבשרטאם
אבד"ק באכוב

נרפס פעם ראשונה
בשנת תשל"ו לפ"ק
ועתה נתחדש אורו במהדורא חדשה
עם תיקונים והוספות
שנת תשנ"ד לפ"ק
ברוקלין, ניו יארק יע"א

ועל פי הדברים האלה יש טעם נכון למה קראו ליום זה „זאת חנוכה“ כי תוקפו של נס נתגלה רק ביום השמיני, שהודיע להם הקצ"ה חיבתם שהזמין להם שמן עבור וודאי, צמח שנתמלא הפך ביום השמיני.

וזה יש להעמיס בכתובים שהתחלנו, מאת ד' היתה זא"ת, פי' שנעשה נס מאת ד' בזא"ת חנוכה שנתמלא הפך גם ביום השמיני,

ולכאורה היא נפלאה צעיניו, הא לא עבד קוצ"ה ניסח למגנח, וביום השמיני כבר הכינו שמן עבור, על זה בא כמתרץ, זה היום עשה ד' כדי שנגילה ונשמחה צ"ו, בו בגימטריא ח', שלכן עשה ד' נס גם ביום הזה, שעי"ז נתן שמחה בלבנו שהוצרר הדבר למפרע שהשמן שהדליקו בו הי' עבור וודאי, ולפיכך אנו חייבים להודות ולהלל שמונה ימים, שביום הזה הודיע חיבתנו לפניו, שכל שמונה הימים הדליקו על עברת הקודש.

פורים

אמרין בגמרא הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין מכלל דשמחה ומשחה ליכא, יעו"ש.

והנה אמרין בגמרא (סנהדרין ק' ע"ב) ועוב לב משחה תמיד חלו בעלי משנה. וזהו כוונת הע"ז שרצונו יחיאל הי' נהג כמשמעות לשון המשנה, ועל זה שפיר קמסיים הרמ"א ועוב לב משחה תמיד שהם בעלי משנה, שנהגין כמשמעות לשון המשנה להרבות בסעודה, שכן הוא ריבוע דמתניתין.

מגילת אסתר

אסתר הי' ויאמר המלך לאסתר צמחה היין מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חלי המלכות ותעש. יש לומר בזה ע"ד הרמז, דהנה כל מלכה יש בה שני חלקים, חלק המעשה וחלק המחשבה, והנה

איתא ברמ"א צסוף הלכות מגילה, יש אומרים שחייב להרבות צמחה ושמחה צ"ד שצאדר ראשון ואין נהגין כן, מ"מ ירבה קלח בסעודה כדי ללאת ידי המחמירים, ועוב לב משחה תמיד, עכ"ל. וכתב שם בע"ז, שרצונו יחיאל מפרי"ש הי' רגיל להרבות ולהזמין בני אדם כמשמעות לשון המשנה אין צין אדר וכו' ושפיר מסיים רמ"א כאן ועוב לב משחה תמיד, עכ"ל הע"ז. וכוונתו נעלמה ולא פורש מה שייכות יש לסיום דברי הרמ"א לדברי רצונו יחיאל מפרי"ש.

הנראה בזה, דהנה דברי רצונו יחיאל מצוהרים בחוס' צמס' מגילה (דף ו' ע"ב) ד"ה ורבי אליעזר, שכתבו יש שנהגין לעשות ימי משחה ושמחה צ"ד וע"ז של אדר ראשון, וריבוע דמתניתין נמי משמע כן מדקאמר חלל מקרא מגילה ומתנות לאציונים מכלל דלענין משחה ושמחה זה וזה שוין, ולא נהירא דהא

של תיבת סוד שהוא מלכו"ת העולה בגימט' שני פעמים רמ"ח לרמז הן על חלק המעשה והן על חלק המחשבה, שוכל לעשות לנו ית"ש בלצב שלם כראוי וכנכון.

שם ע' **ונהפוך** הוא אשר ישלמו היחודים המה בשונאיהם. ויל"ד דתיבת' המ"ה נראה כמיותר, דבול"ל אשר ישלמו היחודים בשונאיהם? אמנם י"ל, דנודע מש"כ בספרים הקדושים על אומנם ז"ל **(בראשית רבה פל"ג)** אשריהם הדיקים שמהפכין מדת הדין למדת הרחמים, כי מפי הקצ"ה יולאים אותיות להבגת העולם וכשצאים האותיות להעולם מטרפים לפי המקבלים הן לעב והן להיפך ח"ו, וכשיש לדיק וחכם בעולם שידע האותיות שיאלו מפי הקצ"ה, אע"פ שיאלו חלילה לזירוף לא עוב, יוכל להפך הירופים ע"י חכמתו ותפלתו לעובה, כגון מתיבת **לר"ה** עושה **לר"ה** ותיבת **דו"ה** מהפכו לתיבת **בו"ד** ומנג"ע לענג"ג וכדו', וגם בכוחם להשליך הירופים לא עוזים על שונאי השם. (ענין זה מצואר בארוכה בדגל מחנה אפרים פרשת אמור).

והנה כי כן יש לומר, דצימי מרדכי ואסתר, שהיתה הגזירה **לְהַמָּס וְלִאֲבָדָם**, יאלו אז בשמים האותיות המ"ה (מלשון מהומה), ומרדכי הדיק עם חכמי הדור בתפלתם פעלו להפך את הירוף, כי תיבת המ"ה נקראת ישר והפך, נמלא דכשנתהפך תיבת המ"ה, נתהפכה גזירת להומס שהיתה בתחלה על צנ"י, לצוא על שונאיהם, וכמאה"כ **יְהִי כִּי יִפְּלוּ פִּיךָ הַגּוֹרֵל לְהוֹמֵס וְלִאֲבָדָם** וצ"ב וְהָיָה לְפָנֶיךָ הַמֶּלֶךְ אֲמַר עִם הַסֵּפֶר יִשׁוּב מַחְשַׁבְתּוֹ דְרָעָה אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְהוּדִים עַל רִאשׁוֹ.

לפיו"ז י"ל כוונת הפסוק, ונהפוך הוא, שהגזירה נהפכה ונשלכה על שונאי השם, ובחיזה אופן, אשר ישלמו היחודים, שלדיקי

היגר הרע בצואו להסית את האדם למנוע אותו מלעשות רצון ד', עיקר עבודתו הוא לקלקל מחשבתו, דהיינו להפריעו בשעת עשיית המלצה ולבלבל את מחשבתו תמיד, אזל על עולם מעשה המלצה אינו חושש כ"כ, כי המעשה צלי מחשבה וכוונה רצו"י בלא"ה לא יעלה לרצון לפני ד'. וידוע דאחשורוש הוא שורש הקליפה והס"א, וכל רצונו ומטרתו ה' להחטיא את ישראל, וגם בעת הסעודה היתה כוונתו רק כדי ללכד את בני ישראל ברשתו, כידוע מספ"ק.

וזה י"ל כוונת הפסוק, ויאמר המלך לאסתר במשחה היין מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש, דהנה תיבת מלכו"ת עולה בגימטריא תל"ו, כמספר שני פעמים רמ"ח, לרמז על רמ"ח מלות עשה, שיש בהם שני חלקים חלק המעשה וחלק המחשבה כנ"ל, ולכן אמר אחשורוש שהוא הסע"א, עד חצי המלכו"ת ותע"ש, כלומר שאני מוותר רק עד חצי המלכות, היינו החצי של מספר תיבת מלכו"ת שהוא רמ"ח הרומז על המעשה, כי חלק המעשה אשר עושים כמלות אנשים מליומדה לא חשוב כל כך בעיני השי"ת, ולכן סיים בתיבת ותע"ש, פי' דוקא על חלק המעשה אמלא את שאלתך ובקשתך, אזל על המחשבה, על זה לא אוכל למלחות מבוקשך, כי על ידי זה מתעלים בני ישראל וגורם מפלתן של רשעים.

ואדלי י"ל בזה ג"כ פי' דצרי הגמרא **(עירובין ס"ה ע"א)** נכנס יין ילא סוד, על פי מה שאמר לי כ"ק אאמו"ר הגב"ק זללה"ה תחת אחד השיחים, כי המילוי של תיבת סו"ד כזה סמ"ך ו"ו דל"ת, אותיות המילוי בלצד הס מלכו"ת. וזהו, נכנס יין ילא סו"ד, כלו' כשנכנסים לסעודה היין צפורים, שמלצה להרבות אז בשמחה ובשתיית היין על שניאלו מעלת אחשורוש והתגברו על הקליפות, אז ילא סו"ד, היינו שיואל המילוי

זמדרש (אסתר רבה פ"ז) עה"פ הפיל פור הוא הגורל, עליו נפל הגורל, למה, כי לא ינוח שבע הרשע על גורל הדיוקים (תהלים קכ"ה). וכתב שם עפ"י מה שפירשו המפרשים שענין הפור הזה הי' על ידי שלשה אצנים קטנים מרובעים, מנוקדים בנקודות על כל שש רוחותיהם באופן כזה שכל ד' יחד עם שכנגדו יעלה למספר שבע נקודות, וזה מעשהו, הלא שיש שם נקודה אחת, יש בלד שכנגדו שש נקודות, והלא שיש בו שתי נקודות, יש כנגדו חמש נקודות, והלא שיש שם שלש נקודות, יש כנגדו ארבע נקודות, נמצא שכל ד' יחד עם שכנגדו עולה למנין שבעה.

והנה המן הרשע הפיל שלשה פורים כאלו ונפלו באופן כזה, שבפור הא' עלה נקודה אחת, ובהשני ג' נקודות, וכן על השלישי ג' נקודות, וכשראה שיצאו למעלה המספרים א' ג' ג', שמח שמחה גדולה, שעלה בגורלו אגג, והפך את האצנים לראות מה נמצא למטה, וראה הנקודות ד' ו' ד', שהם אותיות דו"ד, נמצא שעל ידי שהפכס לראות, ירד אגג למטה ודוד עלה למעלה, ועל ידי זה היחה מפלתו. וזהו כוונת המדרש, עליו נפל הגורל, כי בעת שהפכס, הפיל בידו את עצמו למטה, ומפרש המדרש למה, כי לא ינוח שבע הרשע על גורל הדיוקים, עכ"ד. (הובא גם בדבריו בח"א בפרשת בלק ועיו"ש).

דעל פי זה יתיישב דקדוק עלום שעמדו בו המפרשים עה"פ (אסתר ע') על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור. ולכאורה לריק ביאור, מדוע נקרא בשם פורים בלשון רבים, הלא הי' לריק להיות נקרא פור על שם הפור, שהרי הי' רק פור א', אבל להג"ל יובן, דבאמת הפיל הגורל ב' פעמים, בתחלה עלה בגורל אגג למעלה, ואח"כ ירד למטה, ועלה דוד בגורל, נמצא שהיו שני גורלות, ולכן שפיר קראו לימים האלה פורים בלשון רבים.

וחכמי הדור הי' להם השליטה להפך הגזירה בתפלתם, המ"ה בשונאיהם, שהפכו גזירת המ"ה שיעלה בשונאיהם להומס ולאצדם, וליהודים היחה אורה. (אמר שנחגלה לו דבר זה בחלום).

ס) ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאציונים. י"ל בזה צדך רמז, עפ"י דברי המדרש (ויקרא רבה פל"ד סי' ב') עה"פ מלוח ד' חוון דל וגמולו ישלם לו (משלי י"ט), אמר ר"א כתיב וחתן לחם לכל בשר (תהלים קמ"ה), בא זה וחתף לו את המלוח, אמר הקב"ה עלי לשלם לו גמולו, ה"ד וגמולו ישלם לו, ע"כ. נמצא שמי שחונן לדל ומפרנסו הרי הוא כמלוח לד', והש"ת משלם לו על זה גמולו. והנה ידוע דהקב"ה נקרא ריע לישראל, כדברי המדרש (ריש פ' יחרו) עה"פ ר"ע ורע אביך על תעזוב, רעך זה הקב"ה. וגם ידוע שכנסת ישראל קרוים יוני"ם כמאה"כ (שיר השירים ב') יונתי בחגוי הסלע, ואמרו צוה"ק (פ' לך) יונתי דא כנסת ישראל. וכן הוא במס' שבת דף מ"ט ע"א.

וזה יש להעמין ברמז בפסוק הג"ל, ומשלוח מנות, כל' מה ששולח האדם מנות לעניים, באמת הנתינה הוא איש לרעהו, היינו להקב"ה הנקרא רעהו, דנחשב כאילו הי' שולח המתנות להקב"ה כזיכול כדברי המדרש הג"ל, ומתנות, פי' מי שנותן מתנות, באמת הוא לאציוני"ם, פי' להקב"ה שהוא אציוני"ם, היינו אציהם של כנסת ישראל הנקראים יוני"ם, והקב"ה ישלם לו על זה גמולו מן השמים בשפע ברכה והללחה.

בפיוט אשר הניא. פיהם פתחו כל יושבי תבל, כי פור המן נהפך לפורינו. לדיק נחלץ מיד רשע, אויב ניתן תחת נפשו. קימו עליהם לעשות פורים ולשמוח בכל שנה ושנה. י"ל בזה בהקדם מש"כ בספר דנא פשרא על מגילת אסתר (לבעמח"ם שבע מוסר) לפרש מה דאיתא

וזה יש להעמים זכוונת הפייטן, פיהם פתחו
 כל יושבי חבל כי פור המן נהפך לפורינו,
 כי פור המן, היינו חגג, שעלה לו בתחלה, נהפך
 לפורינו על ידי שהפכס הוא בעלמו, ועלה דוד
 למעלה, והטעם שהי' כך, כי לדיק נחלץ מיד רשע
 אויב ניתן תחת נפשו, וכמאה"כ שהביא המדרש
 כי לא יוח שצט הרשע על גורל הנדיקים, לכן
 נסתבצ הדבר שאויב ניתן תחת נפשו, על ידי שירד
 חגג למטה, במקום שהי' דוד בתחלה, ומסיים
 אח"כ, קימו עליהם לעשות פורים, דיוקא בלשון
 רבים, שזהו נחינת טעם מדוע קראו לימים האלה
 פורים, על שם שהיו שם שני גורלות.

בפיוט הכ"ל. לדיק נחלץ מיד רשע, אויב
 ניתן תחת נפשו. ויש לומר ע"ד הרמז
 עפומש"כ בספר אורב ישראל (צפ' זכור) עה"פ
 וכל קרני רשעים חגדע תרוממנה קרנות לדיק
 (תהלים ע"ה), דהנה האותיות שבקרנות וקלות
 של תיבת רשעים הם אותיות ר"ם שעולה
 בגימטריא כמספר עמל"ק, ונשארים אותיות
 יש"ע, וזהו וכל קרני רשעים חגדע, כשיגדעו
 ויכרתו את הקרנות מן תיבת רשעים דהיינו
 מספר של עמל"ק, שימחה זרעו של עמלק מן
 העולם, אז ישארו תיבת יש"ע, כי מלות מחיית
 עמלק תחיש את ישועתינו ופדות נפשינו, ומוסיף
 אחר כך, תרוממנה קרנות לדיק, שזה יגרום
 שיתרומם הקרנות של תיבת לדי"ק דהיינו אותיות
 ק"ץ, שיגיע קץ הימין ונשע בישועה שלימה,
 ע"כ. (ועיין בספ"ק דרש משה על תהלים קי"ט
 פסוק קנ"ה).

ועד"ז יש לרמז כאן, לדיק נחלץ מיד רשע,
 הכוונה כשתחלץ ותסור המספר של
 תיבת לדי"ק דהיינו ר"ד מתיבת י"ד רש"ע, אז
 ישארו אותיות יש"ע, הכוונה על הישועה שאנו
 מחכים עלי, ואימתי יהי' זה, כשאויב ניתן תחת
 נפשו, היינו כשימחה זרעו ושמו של עמלק כמו

שדרשו חכמז"ל עה"פ (תהלים ע') האויב חמו
 חרבות לגלח, זהו עמלק, ואז תרוממנה קרנות
 לדיק ונשע בד' תשועת עולמים.

במס' מגילה (דף ז' ע"ב) אמר רבא מחייב
 אינש לבסומא צפוריא עד דלא ידע
 בין ארור המן לצרוך מרדכי. הנה במאמר זה
 התמזה עד למאד כבר נתלו בו כל שלטי הגבורים,
 והמפרשים פירשוהו איש לפי דרכו, ואפשר לומר
 הכוונה עפ"י דברי הגמרא בסנהדרין (דף ע'
 ע"א) רבא רמי כתיב ויין ישמח לצב חטש וקריין
 ישמח (פירש"י דכתיב צשי"ן דמשמע לשון שומם
 משמממו ונוטל חכמת לבו וקריין ישמח לשון
 שמחה), זכה משמחו לא זכה משמממו, (פירש"י
 אם זכה וידע להזהר בעלמו מלשחות יותר מדאי
 משמחו שמפקח את הלב), והיינו דאמר רבא
 חמרא וריחני פקחין, ע"כ.

חזינן מזה דאע"ג דרבא צחדא מחתי מחתינו,
 חמרא וריחני פקחין, מ"מ משונים הם
 זה מזה, כי בחמרא היין מפקח רק אם נזהר
 לשותו במדה וצמורה, חבל אם ישחה יותר
 מדאי, לא די שאינו מפקחו רק גורם הכיפך
 משממו ומבלבל את דעתו, לא כן הריח, שבו לא
 ניתן גבול ושיעור, רק כל מי שהוא רגיל בצשמים
 הם מפקחין את לבו. הרי שרק היין ששותבו
 במדה ולא יותר מדאי, אז הוא שוב לריח ואין
 ציניחם חילוק, לא כן המרבה לשחות ומשתכר
 אז היין אין לו דמיון לצשמים, שהיין משממו
 והצשמים מפקחין.

והנה צשו"ע או"ח ה"י מגילה סי' תרל"ה
 סעיף ב' כתב הרמ"א על הא דאמריין
 חייב אינש לבסומי צפוריא וכו', וי"א דאין לריך
 להשתכר כל כך חלא ישחה יותר מלימודו. ולריך
 לדעת מהיכן למדו לומר כן ולהביא את דברי
 הגמ' מפשען. אמנם לפי מה שהקדמנו אפשר

לומר שרצה רמז זה צמתק לשונו, ואזיל לטעמי, צמה דאמר לתרץ ברומיא דקרא ויין ישמח. אך נקדים עוד מה שאמרו חז"ל בגמרא (חולין דף קל"ט ע"ג) מרדכי מן התורה מנין דכתיב ואתה קח לך צממים ראש מר דרור ומתרגמין מרא דכיא, המן מן התורה מנין דכתיב המן העץ. ואיתא בגמ' (סנהדרין שם) אילן שאכל אדם הראשון ממנו גפן הי', וצמדרש (בראשית רבה פי"ט) איתא חוב סחטה ענבים ונתנה לו, הרי שפן הדעת הי' יין. מצוהר מזה דשם מרדכי נרמז בצממים, והמן ימ"ש נרמז ציון.

והנה כבר בארנו שהיין כל זמן שהוא צמדה, שוב הוא לריחני ואין חילוק ציניהם כי שניהם מפקחין, ואף אם ימלא את מדתו ויוסיף לו גירומיו היינו שישתה מעט יותר מלימודו, מ"מ כל זמן שנוהר שלא ישתה יותר מדאי שיצולצל וילא מדעתו הרי זה בצחינת זכה משמחו, אבל השתה צלי מדה שהיין משממו ומצלצלו ומטרף את דעתו, אז אין לו שום דמיון לריחני, אדרבה הרי הם שני הפכים.

וזדה שאמר רבא, מחייב אינש לצסומי צפוריא, היינו שצריך להתצסם ציינו ולשתות יותר מלימודו, אבל צכל זאת לא ישתכר לגמרי רק יש שיעור צדצר, והיינו עד דלא ידע צין ארור המן לצרוך מרדכי, וכמו שאמרנו, שהמן הארור רומז ליון ומרדכי הצרוך רומז לצממים, ואימתו אין חילוק צין יין לצממים, הוא רק אם שותה יין צמדה, דהיינו שלא ישתכר וישתה יותר מדאי, שאם ישתכר אז חילוק רצ ציניהם וממש הם כשני הפכים, רק שיתצסם וישתה צמדה גדושה יותר מלימודו. ויהי' מזה ראי' גדולה לשיעת הי"א שצמ"א, ואין מוליאים דצרי הגמרא מפשען כלל, אדרבה כן הם דצרי רבא, שהציסוס שיעור יש לו, כל זמן שהוא שוב לצממים, וזהו שאמר עד, היינו שהחיוצ הוא רק השיעור הזה ולא יותר.

עוד על הגמ' הנ"ל, דהנה ידוע דהמלות הם מעוררים רחמים וחסדים ועל כן נקראים צוה"ק עיטין עצין, שמהם צאים כל הטובות, ולהיפוך פעולות העצירות הם מעוררים דינים, וכשישראל לריכוין לישועה משונאי ישראל הקמים עלינו לבלותינו, ולריך לעורר דינים על השונאים ורחמים על ישראל, כתוב בצפ"ה"ק בני יששכר (צמאמרי חודש ניסן מאמר ד' דרוש ז') דהפעולה לזה היא עצירה לשמה, כי מחמת שצעם היא עצירה הרי זו מעוררת דינים שיחולו על ראש הרשעים, ולהיות שהעצירה הזו נעשית לשמה לקיים מצות צוראינו ית"ש, היא מעוררת רחמים וחסדים על כנסת ישראל, וכתב שם עוד שזה הי' הענין צמרכי שגזר אום צחג הפסח וציעל את ישראל מן מלא ומרור, עשה צזה עצירה לשמה לעורר רחמים על ישראל ולהקם מאויציהם לעורר צזה דינים על המן וסיעתו.

ובאשר ידוע שהארת הכס מתנוצץ ומתעורר צכל שנה ושנה צימי הפורים, על כן תיקנו חכמינו ז"ל להשתכר צפורים, כי השכרות הוא ענין מגונה מאוד כמו שאמרו חז"ל (צרכות דף כ"ע ע"ג) לא תרוי (אל תשתכר) ולא תחטא, ואמרו כל הנותן עיניו צכוסו כל העריות וכל העולם דומות עליו כמישור (יומא ע"ה ע"א), ואם האדם משתכר מחמת מצוות חכמינו ז"ל, הרי זה ענין עצירה לשמה, ומעורר צזה את הכס הנעשה צימים ההם צזמן הזה, להוריד שפע צרכות על ישראל ונקימה על הרשעים.

וזדה שאמרו חייב אדם לצסומי צפוריא, ועי"ז יצוא למדריגה עד דלא ידע צין ארור המן, דהיינו הקללות ופורעניות על הרשעים, לצרוך מרדכי, דהיינו הצרכות והישועות לצניי, כי מעורר שניהם ע"י עצירה לשמה שזכו סגולתה. ועפי"ז יוצן ג"כ דהגירסא צגמרא הוא ארור

המן קודם, וצרי"ף ורא"ש הגירסא צרוך מרדכי קודם, להורות ששניהם מתעוררים כאחד, ע"י פעולת עצירה לשמה.

ועל פי פשוט אפשר שמה שהקדימו בגמרא ארוך המן לצרוך מרדכי, הוא על דרך הכ' וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות לדיק (תהלים ע"ה), היינו שגידוע קרן הרשעים צעלמו מציא להרמת קרן ישראל, נמלא שעי"י ארוך המן ילמח צרוך מרדכי, וקרנו תרום בכבוד.

בענין שם קרוצ"ן, לפיוט שאנו אומרים צפורים, רבים חתרו לדעת מולאו של השם הזה, וזה לשון ספר התשבי (צערך קרוצן), האשכנזים קוראים לפיוטים שאומרים בשבתות וימים טובים קרוצן, ולא מלאו טעם לזה, רק שאומרים שהוא ראשי תיבות ק"ל ר"נה ו'ישועה צ'אהלי ל'דיקים, ולזה הטעם אין טעם ולא אוכל להאריך. והנני נותן לך טעם איך נפל בינינו זה השיבוש, הנה ידוע כי אנחנו האשכנזים באנו מגזע הברפתים וכו' והנה הפיוטים נקראו קרוצות צתי"ו, לפי שמקרוצין אותן אל התפלה וכו' ולפי שהברפתים אינם מזדילים במצטא בין הלא"י ובין התי"י הרפוי, וכאשר שמענו שאומרים קרוצות חשבו שאומרים קרוצן, וקדמונינו לא מלאו טעם למה נקרא כן אלא שהוא ראשי תיבות דלעיל, ואח"כ מלאתי בספר האשר"י צפרק אין עומדין וז"ל, ורבי אליעזר הקלירי שעשה קרוצון וכו', ואני אומר אולי לפי שגם הוא הי' אשכנזי הי' רגיל לקראם קרוצן, ועוד הרי הוא קרא אותם קרוצן ולא קרוצן וצזה צטילין דברי הראשי תיבות דלעיל, ועוד אפילו הוי"ו הראשונה לא תתכן במלה צהיות הצית דגושה ודו"ק, עכ"ל ספר התשבי.

העתקנו כל דבריו לראות כמה מהדוחק יש כאן, אפילו לפי עמו שנשחשב

מתיבת קרוצות או אפשר לומר שגם רבינו הרא"ש נשחשב צזה. אמנם נראה בזה דבר נכון ומתקבל והוא, כי הנה הציא בספר התשבי (צערך פזם) כי על הפסוק (עמוס ו') הפורעים על פי הנבל, ישנו תרגום שמתרגם תיבת הפורעים דמקרבלין, והוא מהתרגומים אשר לא נמלא בידיו היום, ואולי הוא מתרגום ירושלמי או תרגום עקילס או תרגום ר' יוסי אשר נאצדו מאתנו, יעו"ש.

ומאחר שזכינו לדעת כי קרצן הוא תרגומו של פורט, כבר מלאנו פשר דבר, שהוא אחד מאופני השיר, כמו שפירש שם רש"י וכל המפרשים על תיבת הפורטים כל אחד לפי דרכו יעו"ש בדבריהם, עכ"פ מדברי כולם נשמע שהוא ענין שיר. ולפי"ז פשוט הוא שהפיוט הזה וכל יתר הפיוטים שנקראו בשם קרוצן, הטעם הוא מפני שנתחזרו באופן השיר שנקרא קרצן בלשון התרגום ובלשון הקדש פרע, ואין לריך ליכנס בדוחקים שהוא שיבוש וגם לא שהוא ר"ת, ונכוניס הם דברי הרא"ש שקראם קרצן.

בגמ' (חולין קל"ט ע"ב) המן מן התורה מנין, המן העץ (צראשית ג'). ויל"ד לאיזה לורך בקשו חכמז"ל למלא רמז להמן מן התורה? אמנם יתכן להעמיס כוונה בדברי הגמ', דישנם רשעים שעושים כל דבר רע בעולם ושצב תועבות בלבם ואומרים שאין זה נגד התורה, ולפעמים גם חושצים שמקיימים מלוא בזה, וכמאה"כ "הוי האומרים לָרַע טוֹב וְלַטוֹב רָע" (ישעי' ה'), וזה השריש הנחש הקדמוני צחטא עץ הדעת, שגרם תערוצות של טוב צרע כוודע, וכמו שאמר הנחש כי ציוס אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים יודעי טוב ורע, שאחר החטא נתערב הטוב צרע. והו, המן מן התורה מנין, פי' איך יתכן לאדם להיות רשע כהמן, ועוד לחשוב בלבו שהוא צרשות התורה, וכמליאת הרמז"ן (צפ' קדושים) שיכולים להיות נבל

האציון ולתת לו לחם לפי אכלו, בודאי גם באדר
ראשון לא יבצר.

וזה יש להעמיס בדברי המסורה, לדיק
הראשון צריבו, כלומר הריב של מרדכי
הלדיק הי' באדר הראשון, לעות אדם צריבו, פי'
שריבו הי' אז לעות את המן הרשע שנקרא אדם
כאז"ל (מגילה י"א ע"א) עה"פ בקום עלינו
אדם, אדם ולא מלך זה המן, וא"כ תוכל לחשוב
דכיון שהריב שהי' לו למרדכי הלדיק הי' בחודש
הראשון ולכן מלות מתנות לאציונים זמנה באדר
הראשון, ע"ז אמרה המסורה, ודל לא תהדר
צריבו, דהיינו לשלוח מתנות לאציונים בדרך
הידור, אינו נוהג בהחודש שהי' הריב, רק באדר
שני כאומרם ז"ל, אצל עכ"ז הזכר והשמר כי לא
תעב משפט אציון צריבו, דהיינו המשפט
הכתוב בתורה לפתוח ידך לאחיק האציון, מזה
לא תעב גם בחודש הראשון שהי' עת הריב, כי
רק על ההידור לא נלעוונו אז, אצל לעשות לדקה
כמשפט, מזה אל תנח ידך.

הרמ"א בסוף הלכות מגילה שהוא סוף
הש"ע אורח חיים, מסיים
בהפסוק (משלי ע"ו) ועוז לב משתה תמיד.
ויש לומר בזה בדרך לחות, דידוע מה שאמרו
חכמז"ל (עירובין ס"ה ע"א) נכנס יין יאל
סוד, וכפתגם העולם בזה"ל, "וואס א ניכטערער
האט אויף די לונג האט א שיכור אויף די
לונג". נמלא שאיש היודע צעלמו שמחשבות לבו
רק רע כל היום, אז מורא יעלה על ראשו,
ויפחד צפורים לשחות ולהשתכר לקיים חייב
חינוש לצסומי צפוריא, כי לב יודע מרת נפשו,
וחושש פן יתגלו לפוני עשתונותיו הרעים,
ויתגלה קלונו צרבים, ולכן ירא לשחות במדה
יתירה, אצל מי שהוא ירא שמים צסתר כצגלוי,
ומטער ומקדש לבו ומחשבתו לעבודתו ית"ש,
הוא יכול לשחות אפילו יותר מכפי המדה, שאין
לו על מה ליפחד, וזהו, ועוז לב, מי שיש לו

ברשות החורה, ע"ז קאמר, המן העץ, היינו מן
חטא עץ הדעת, כי קודם החטא היו הטוב והרע
נפרדים זה מזה, והיו יכולים להכיר ולהבדיל בין
הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטוב, רק
חטא עץ הדעת גרם שיכולים להיות המן מן
החורה.

במסורה ד' פעמים צריבו, (הוצא צבעל
הטורים פרשת משפטים). ודל לא
תהדר צריבו (שמות כ"ג), לא תעב משפט
אציון צריבו (שם), לדיק הראשון צריבו
(משלי י"ח), לעות אדם צריבו (איכה ג').

להבין כוונת המסורה ולחצרים בתכיפה אחת,
יש לומר בהקדם דברי היערות דבש
(בחלק צ' דרוש צ') שהביא מה דאיתא בירושלמי
במסכת מגילה (פ"א ה"ה) שאותו שנה שגזר בו
המן הרשע להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים
היתה שנה מעוברת, וכתב היערות דבש שגזירתו
היתה על אדר הראשון יע"ש. וסיים דאף
שמחשבת המן היתה על אדר הראשון אף על פי
כן בשלום מרדכי על הפורים הי' הלווי על אדר
שני, והי' עעמו ונימוקו עמו להסמיק גאולה,
לגאולה, דהיינו לחודש ניסן שבו נגאלו ישראל,
וכמבואר בגמרא (מגילה ו' ע"ב), זת"ד.

והנה שנו רבותינו בלשון המשנה (שם) אין בין
אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת
המגילה ומתנות לאציונים, דהיינו שמלות הללו
נוהגין רק באדר שני ולא בראשון. ובוודאי לא יעלה
על הדעת לומר דכיון שמלות מתנות לאציונים
אינו נוהג רק באדר שני, ימשוך ידו באדר הראשון
מאחיו האציון ליתן לו די מחסורו אשר יחסר לו,
דהלא מלות לדקה נוהגת בכל השנה, רק מתנות
לאציונים בדרך הידור יתר על מלות לדקה, דבר
זה תיקנו חכמז"ל על אדר שני, אצל מלות לדקה
לעשות אותה כמשפט הכתוב בתורה להחזיק ידי

לז טבור, ומחשבת פסול לא יעלה על לבו לעולם, אז משתה תמיד.

והנה הרמ"א בתחלת השלחן ערוך בסעיף הראשון מתחיל בלשון הזה, שויתי ד' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה וצמעות הדיקים אשר הולכים לפני האלקים כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו צביתו כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחצת פיו כרנונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדבורו במושג המלך, כ"ש כשישם האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה צמטשיו כמ"ש (ירמ' כ"ג) אם יסתר איש צמסתרים ואני לא אראנו נאום ד', מיד יגיע אליו היראה וההכנעה צפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד ע"כ. ואיש כזה אשר ד' לנגדו תמיד וכל מחשבותיו דבוקים בהשי"ת ובעבודתו וזהו כל פנימיותו ועשתותיו, הנה אף כשיבי' מצום וילא סודו, מ"מ הרי תוכו כצרו והפנימי וחילון אחד הם ולא יתגלה שום דבר.

אח עשרו עמד וגדלו ורוממו. הרי שכל גדולת המן צאה לו ע"י עשרו, ומפלתו וגאולת ישראל צאה ע"י שם מרדכי כמו שאמרו חכמז"ל כל האומר דבר צשם אמרו מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך צשם מרדכי (אבות פ"ו), ולכן דרש המדרש שמה שכתוב נצחר שם מעושר רב קאי על מרדכי והמן, שנצחר שמו של מרדכי להביא מפלה על המן יותר מעשרו שהביא לו הגדולה, דשם מרדכי הביא גאולה לעולם.

אמר חכמז"ל כל הפושט יד וותנים לו. ויש לומר בזה, דהנה איתא צשם האריז"ל שיתירה מלות לדקה על כל המלות, שבכל המלות כשאדם עושה המלצה מאיר צמלחו האות של אותה מלצה, והאות של המלצה שעשה לפני מסתלקת ונבלעת צפנים, והאות של מלצה השני ג"כ אינה מאירה צפני האדם רק לפי שעה מועטת, אבל כשעושה מלות לדקה נשאר רשומה לעולם צסוד ולדקתו עומדת לעד. (הוצא צאגרא דפרקא אות קנ"ד).

והנה תיבת "יד" צמילואו כזה יו"ד דל"ת עולה צגימט' תמי"ד. וי"ל שרומז על מלות לדקה דאותיות המאירים ע"י מלות לדקה הם תמי"ד על מלחו של אדם, כמאה"כ ולדקתו עומדת לעד.

וזהו, כל הפושט י"ד, כל' שפושט ומאריך את תיבת י"ד צמילואו שמספרו הוא תמי"ד, דהיינו שמקיים מלות לדקה הנרמזת צתיבת תמיד, אז וותנים לו, פי' שותנים לו מן השמים שפע צרכה והללחה, כי מתן אדם ירחיב לו, כמאה"כ (דצרים ט"ו) נתון נתון לו וגו' כי צגלל הדצר הזה יצרכך ד' אלקיך צכל מעשך וצכל משלח ידך.

ויש להמליץ ענין זה צמה שאנו אומרים בתפלת מוסף, תמידים כסדרן, דהשני תמידים היינו הפסוק (תהלים ט"ז) שויתי ד' לנגדי תמי"ד, והפסוק ועוז לב משתה תמי"ד, לריכין להיות על סדר סדרן הרמ"א, היינו שקודם ישתדל לקיים שויתי ד' לנגדי תמיד, ואז יוכל לקיים ועוז לב משתה תמיד.

במדרש רבה פרשת תרומה (פל"ג), עה"פ נצחר שם מעושר רב (משלי כ"ב), נצחר שמו של מרדכי מעשרו של המן. וי"ל עפ"י מה דאיתא צמדרש (אסתר פ"ז) שהמן לקח אולרות מלכי יהודה וכיון שראה המלך אחשורוש